

# WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALEKTEN

UNIVERSITEIT GENT

Vakgroep Nederlandse Taalkunde

Blandijnberg 2

9000 Gent

(tel : 09/264.40.79 of 264.40.81)

Vragenlijst 63

september 1994

## WATERHUISHOUDING

Dialekt van : .....(stad, dorp, gehucht,wijk),

.....(gemeente). .....(prov.)

### GESPROKEN DOOR :

Naam : .....

Geboorteplaats : .....

Geboortjaar : .....

Waar opgegroeid : .....

(vroeger) beroep : .....

In welke gemeente werd beroep uitgeoefend : .....

Dialekt van moeder : .....

Dialekt van vader : .....

Dialekt van echtgeno(o)t(e) : .....

Ik ben naar school geweest tot ..... jaar

Datum van invullen van vragenlijst : .....

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialektwoordenboek.

Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialekt gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialektuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Heel wat zaken en handelingen waarnaar hier geïnformeerd wordt, zijn al lang niet meer in gebruik. Probeer zo mogelijk bij gewezen landbouwers of landbouwarbeiders daarover wat te weten te komen. Wees echter niet ontmoedigd als dat niet lukt.

Anderzijds zou u ons zeer helpen indien u ons zou wijzen op voorwerpen, handelingen of gewoonten die wij over het hoofd hebben gezien. Opmerkingen en dialektwoorden kan u altijd op een apart blad bijvoegen.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialekt van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

Bij voorbaat hartelijk dank.

## I. WATERHUISHOUDING

### 1. Vijvers, poelen, bronnen

Hoe noemt u in uw dialect :

1. een vijver midden in de velden, waar sloten in uitmonden ?
2. een vijver of poel midden in de velden met struikgewas rond?
3. een vijver die uitsluitend gevoed wordt door regen en een ondergrondse waterbron (waar dus geen sloten in uitmonden) ?
4. het water dat zich in de ondergrond bevindt ?
5. Hoe zegt u : het opwellen van water uit de ondergrond ?

Hoe noemt u :

6. het water dat opwelt ?
7. het water dat na hevige neerslag op het land blijft staan ?
8. een bovengrondse waterbron ?
9. een put gemaakt midden in een helemaal of bijna uitgedroogde vijver of beek om er water uit te scheppen ?

### 2. Afwateren : algemeen

10. Hoe zegt u : het overtollige water van een akker of weide doen wegvloeien ?  
b.v. We zullen iets moeten doen om het water van die natte weiden ...  
(*afjagen, afsteken, ...*)
11. Hoe zegt u : het wegvloeien van het overtollige water van een akker of weide ?  
b.v. Die akker ... langs de oostzijde.
12. Hoe noemt u de weg waarlangs water wegvloeit ? b.v. Dat water heeft zijn ....  
langs de Bredestraat (*los, afloop, ...*)

Hoe zegt u :

13. overstromen ? b.v. Telkens het overvloedig regent, zwelt de beek zodanig dat de weiden .....
14. overstroomd zijn ? b.v. De weiden ..... na die vreselijke stortvloed.
15. een akker of een weide opzettelijk laten overstromen ?

### 3. Waterhuishouding in de polders

#### 3.1. Toestand voor de drainage

Hoe noemt u :

16. de greppel tussen twee bedden ?
17. een brede strook die in de plaats is gekomen van enkele bedden, met aan weerszijden een diepere afwateringsgreppel ? (*string, singel, stuk, ...*)

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| 18. een dergelijke diepere afwateringsgreppel ? ( <i>stringgracht, ree, halsvoor, ...</i> )                                                                                                                                                                                                     |  |
| 19. Hoe zegt u die diepere afwateringsgreppel delven ?                                                                                                                                                                                                                                          |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                                                                                                                   |  |
| 20. de diepe voor die geploegd wordt in die brede strook en die uitmondt in een greppel tussen bedden en wendakker ?                                                                                                                                                                            |  |
| 21. de greppel tussen akker en wendakker ?                                                                                                                                                                                                                                                      |  |
| 22. Hoe zegt u die greppel tussen akker en wendakker delven ?                                                                                                                                                                                                                                   |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                                                                                                                   |  |
| 23. de sloot die het water van de "stringgrachten" naar de beek afleidt. (Hij is niet meer te onderhouden door de boer, maar door de Wateringen.) ( <i>trekgracht, loopgracht, zwes, kilsvoor, hoofdree, ...</i> )                                                                              |  |
| 24. een kleine waterloop 1 à 5 m breed, die het water van de trekgrachten afvoert naar een kanaal, rivier of kreek ? (Hier komen vaak eigennamen voor, wilt u in dat geval de waterloop lokaliseren) ( <i>zwin, leitje, geleed, beek, aar, ...</i> )                                            |  |
| 25. het geheel van sloten en watergangen die het water uit een polder wegleiden ? ( <i>waterlossing, ...</i> )                                                                                                                                                                                  |  |
| <b>3.2. Drainage</b>                                                                                                                                                                                                                                                                            |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                                                                                                                   |  |
| 26. een buis van gebakken aarde die men in natte grond legt zodat het water langs daar uit het land kan wegvloeien ? ( <i>kannepijp, -buis, pottebuis, droog-, zimperbuis, goot, ...</i> )                                                                                                      |  |
| 27. een grote buis waar kleinere buizen inkomen ? ( <i>moerbuis, zuigbuis, ...</i> )                                                                                                                                                                                                            |  |
| 28. een rij draineerbuisen ?                                                                                                                                                                                                                                                                    |  |
| 29. Hoe zegt u : draineerbuisen aanleggen ? b.v. Die man kan zeer goed een akker ....                                                                                                                                                                                                           |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                                                                                                                   |  |
| 30. het aanleggen van draineerbuisen ? b.v. Die ... is goed gelukt; er blijft nooit meer water op het land staan.                                                                                                                                                                               |  |
| 31. de persoon die land draineert ? ( <i>draineerder, droger, buizer, ...</i> )                                                                                                                                                                                                                 |  |
| 32. Hoe zegt u : op akkerland oudere draineerbuisen vervangen door andere ? ( <i>het land verbuizen, ...</i> )                                                                                                                                                                                  |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                                                                                                                   |  |
| 33. een kleine sloot tussen akkers (waarin eventueel draineerbuisen uitmonden) ?                                                                                                                                                                                                                |  |
| 34. een spade die gebruikt wordt bij het draineren met potaarden buizen ? ( <i>draineerschreper, ...</i> )                                                                                                                                                                                      |  |
| 35. het werktuig met lange steel en een blad in de vorm van een goot, dat gebruikt wordt om de bodem waarop de buizen komen te liggen precies op diepte te schaven ? Op de steel zijn soms merktekens voorzien om de diepte aan te geven. ( <i>'n huzze, draineerhouwe, draineerhaak, ...</i> ) |  |

### 3.3. Waterschappen, dijken

Hoe noemt u :

36. de instelling of administratie die toezicht heeft over de waterwegen en -leidingen van een bepaald poldergebied ?

37. de werklieden die in dienst van die instelling voor het onderhoud van de land- en waterwegen zorgen ?

38. Een Waterschap is nog eens onderverdeeld in gewesten, hoe noemt u zo'n gewest ? (*begin, ...*)

39. Hoe noemt u de belasting die elke grondeigenaar jaarlijks moet betalen aan het Waterschap voor het onderhoud van dijken, land- en waterwegen ? (*geschot, schot, suatie-, swatiegeld ...*)

40. Hoe noemt u de voorzitter van het bestuur van een Waterschap ?

Hoe noemt u in uw dialect :

41. de opgeworpen aarden wal die voorkomt dat het erachter gelegen land onder water loopt ?

42. het opwerpen van zo'n aarden wal ?

43. het bovenste gedeelte van die aarden wal ?

Hoe zegt u :

44. op een dijk de laatste aarde opvoeren om het bovenste gedeelte ervan te vormen ?

45. land met een dijk omringen ? (*uitdijken, ...*)

46. dat een dijk doorbreekt bij hoogwater, waardoor het erachter gelegen land overstroomt ?

Hoe noemt u :

47. de strook tussen de zomerbedding van een rivier en een dijk ? (*konterdijk, ...*)

48. een dijk langs een kanaal ?

49. een dijk van polders die niet aan de zee of een rivier liggen ? (*binnendijk, ...*)

### 4. Waterlopen buiten het poldergebied

Hoe noemt u :

50. een natuurlijk onstane waterloop ?

51. een gegraven waterloop ?

52. een ondiepe greppel in een weide ?

### 4.1. In heuvelachtig gebied

Hoe noemt u :

53. een waterloopje dat aan een bron ontspringt ?

|                                                                                                                                                |  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| 54. een waterloopje met snelstromend water ?                                                                                                   |  |
| 55. de beddinggeul van zo'n snelstromend water ?                                                                                               |  |
| <b>4.2. In eerder vlak gebied</b>                                                                                                              |  |
| Maakt u in benaming een onderscheid tussen een klein waterloopje waar men over kan stappen en een bredere waterloop ? Zo ja, hoe noemt u dan : |  |
| 56. een kleine waterloop waar men over kan stappen ?                                                                                           |  |
| 57. een bredere waterloop waar men niet over kan stappen ?                                                                                     |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                  |  |
| 58. een sloot tussen eigendommen ?                                                                                                             |  |
| 59. een sloot die alle akkers van één bepaalde boer omringt ?                                                                                  |  |
| 60. een kleine waterloop van 1 à 5 m breed waarin sloten uitmonden ?                                                                           |  |
| 61. een kleine waterloop van 1 à 5 m breed die met struikgewas is afgezet ?                                                                    |  |
| <b>5. Onderhoud van vijvers en waterlopen</b>                                                                                                  |  |
| <b>5.1. Algemeen</b>                                                                                                                           |  |
| 62. Hoe noemt u de bezonken modder in een vijver of poel ?                                                                                     |  |
| 63. Hoe zegt u : die modder eruithalen ? ( <i>goren, mozen, mergelen, wazen, ...</i> )                                                         |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                  |  |
| 64. de mannen die dit baggerwerk doen ?                                                                                                        |  |
| <b>5.2. Onderhoud van waterlopen</b>                                                                                                           |  |
| Hoe zegt u :                                                                                                                                   |  |
| 65. een sloot maken ?                                                                                                                          |  |
| 66. het zuiveren en uitdiepen van sloten in het algemeen ?                                                                                     |  |
| 67. de leemachtige grond die, met de regen uit de akkers, afgestroomd in de grachten ligt ? ( <i>veldscheut, ...</i> )                         |  |
| 68. Hoe noemt u de strook grond langs een waterloop waar gras op groeit ?                                                                      |  |
| Hoe zegt u :                                                                                                                                   |  |
| 69. het gras van die kant afmaaien (om te hooien) ?                                                                                            |  |
| 70. het maaien van riet en ander gewas dat in de sloot groeit ?                                                                                |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                  |  |
| 71. de hellende kant van een sloot, beek, vaartje ?                                                                                            |  |
| 72. Hoe zegt u : de zijwanden van een sloot schoonmaken van graszoden, de graszoden eraf steken ? ( <i>fletten, ...</i> )                      |  |

|                                                                                                                                                                                                          |  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| 73. Hoe noemt u het werktuig waarmee dit gebeurt ? Is er een onderscheid tussen deze spade of schop en die waarmee gewoon gespuit wordt ?                                                                |  |
| Hoe zegt u :                                                                                                                                                                                             |  |
| 74. het inzakken of instorten van de sloot- of beekkant ? ( <i>inkalven, inbressen, uitkelderen, ...</i> )                                                                                               |  |
| 75. de zijkanten van een sloot verstevigen ?                                                                                                                                                             |  |
| 76. Hoe noemt u de versteviging van de sloot- en grachtkanten ? ( <i>scheut-, schutkant, ...</i> )                                                                                                       |  |
| 77. Hoe zegt u de ingezakte kant van een sloot herstellen ?                                                                                                                                              |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                            |  |
| 78. het onderaan dichtslibben van een waterloop ?                                                                                                                                                        |  |
| 79. het uitdelven van de bodem van een sloot ?                                                                                                                                                           |  |
| 80. Hoe zegt u : een sloot volledig met aarde opvullen zodat hij verdwijnt ?                                                                                                                             |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                            |  |
| 81. de grote pijp van beton of gebakken potaarde, die men onder een oprit over een gracht legt opdat de loop van het water door de oprit niet verhinderd zou worden ? ( <i>potgote, kannegoot, ...</i> ) |  |
| 82. het bouwwerk in baksteen of anderszins waarbij een waterloop(je) onder een andere waterloop doorgloeit ? ( <i>duiker, ...</i> )                                                                      |  |
| 83. Hoe zegt u het water uit een vijver, poel of sloot scheppen ?                                                                                                                                        |  |
| <b>6. Toebehoren</b>                                                                                                                                                                                     |  |
| <b>6.1. Polderwerktuigen</b>                                                                                                                                                                             |  |
| Hoe noemt u :                                                                                                                                                                                            |  |
| 84. een speciale zeis om riet af te maaien ? ( <i>rietzeisen, ...</i> )                                                                                                                                  |  |
| 85. de spade om sloten te delven waarvan het blad een driehoekige vorm heeft en aan drie kanten scherp is ? Die spade heeft een vrij korte steel.                                                        |  |
| 86. de houten schop waarmee slijk uit de beken werd geworpen en waarvan het uitgeholde blad bovenaan belegd was met rubber of ijzer ? ( <i>slijkschote, -schop, moorschop, ruifel, roefel, ...</i> )     |  |
| 87. de speciale schop of spade om de wortels van het riet af te steken ?                                                                                                                                 |  |
| 88. een hak met een bak aan om het slijk uit een sloot te baggeren ?                                                                                                                                     |  |
| 89. de grote lepel van plaatijzer of leder met een lange steel, gebruikt om het slijk uit een sloot te halen ?                                                                                           |  |

## 6.2. Werktuigen buiten het poldergebied

Hoe noemt u :

90. de spade die gebruikt wordt om boomwortels af te steken, met een blad dat langer en smaller is dan dat van een gewone spade ?

91. de hak waarmee men de boomwortels doorkapte ?

92. de spade speciaal bestemd om voren uit te zeeuwen ?

## 7. Versperringen in een waterloop

Hoe noemt u in uw dialect :

93. een aarden, houten of stenen versperring in een waterloop die het stromend water tegenhoudt ?

94. een gemetselde afdamming in een waterloop, met een opening op zekere hoogte, die tot doel heeft het water juist zo ver op te houden als onschadelijk is voor het omliggende land ?

95. de deur in een gemetselde afdamming die op en neer gelaten kan worden ?

96. de afdamming die bestaat uit horizontale balken die op elkaar liggen, met de uiteinden in de groeven van de twee zijmuren ?

97. één van die horizontale balken ?

Hoe zegt u :

98. het water afsluiten en tegenhouden ?

## II. BEWERKING VAN AKKERLAND : ALGEMEENHEDEN

99. Hoe zegt u : land bewerken, het bemesten, ploegen, bezaaien, enz. ?  
(*labeuren, akkemederen, ajieren, benoten, bedrichen, bedriften, ...*)

Hoe noemt u :

100. de bebouwing van het land, bestaande in ploegen en zaaien of planten ? b.v.  
Het is slecht weer om de ..... te beginnen (*dricht, ...*)

101. de onkosten die men doet om een akker te bemesten, te ploegen, te bezaaien of te beplanten ? (*zeule en zaad, veure en zaad, ...*)

102. het niet bebouwbaar deel van een boerderij, met andere woorden de sloten, bermen, enz. ? (*afdracht, leegland, ...*)

Als u nog opmerkingen of aanvullingen heeft bij deze vragenlijst, wilt u die dan hieronder of op de achterzijde vermelden ?

